

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Brasilia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68715](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68715)

PROVINCIA
BRASILIA.

MANSERE in hac Prouincia, priore anno, socij centum septuaginta duo: altero, centū sexaginta. in Collegio Baiacensi septuageni. in Fluminis Ianuarij viginti quinque, dein, fere triginta. in Ilheorum, & Portus Securi Sedibus, novem, aut vndecim. in oppido Spiritus Sancti, in Sanctorum Sede, & Piratiningæ, circiter viceni quini. in Collegio Pernambucensi viginti quinque, mox duo ac viginti. Paraibæ, anno posteriore, tres. Vita sunt priuati vtroque anno tres. consecuti Societatem quattuor.

COLLEGIVM BAIACENSE.

COMMUNIBVS prætermiſſis, seponã quæ apud defatigatas iam aures similitudine rerum, plus videbuntur habere voluptatis. Cum duo e nostris vehuntur cymba, reflãte vento, in alium locum, quam quo destinauerant, appellunt, diuino impulsu. prostratum reperiunt corpus femiuiui hominis Indi: vt accessere propius spirantem animaduertunt, excitantque: ipse lætior factus aspectu ipsorum,

F ff 2 atque

atque extremum confessus, altera post hora
 mortalitatem expleuit. inter Præfectos re-
 gios duos, de iurisdictione contentio exarfe-
 rat, ea tandem nostrorum industria extincta
 est, non dissimili exitu duorum lis finita de ter-
 minis agrorum. Suspicata mulier a marito si-
 bi intentari necem, cum deserere domumque
 cogitabat: vnus e nostris opera suspicionem
 illam & cogitationem abiecit. Adolescens ite
 a raptu virginis non sine vitæ discrimine ma-
 num abstinuit. Posteriore anno, Iunio mense,
 cum Ecclesiasticus censor, & alter qui regiam
 vicem obtineret, huc peruenissent, a Rege
 missi: vterque ægrotauit, a molestia fortasse
 nauigandi, & in Collegio curari voluit: persua-
 nati sunt ambo: sed hic posterior præter ex-
 pectationem medicorum. famulum quidam
 nescio qua suspitione adductus viuum defode-
 re moliebatur scrobe facta: alterum alter,
 propter amentiam vescentem terra, amanda-
 re in siluas: vnus desperatam vitam volunta-
 ria morte finire: duo mulierculæ vnus amo-
 re capti rivalitatem dirimere armis: recusa-
 bat quidam vxorem reuocare, quæ falso audi-
 ta ipsius morte, alteri nupserat: hi omnes ne
 in proposito permanerent effectum est oppor-
 tuno occurso & oratione nostrorū. Diebus Do-
 minicis sollempnis ieiunij maximi, in æde ma-
 xima, nostroque in templo, conciones frugife-
 ræ fuere. in mancipiorum catechesi toto an-
 no

novtiliter laboratum. Gymnasium aptum ad
 scholas habendas iam vltimam manum acce-
 pit. quo primum die apertum est, ab magi-
 stro Humanitatis elegans & grauis oratio di-
 cta: nec desideratus est epigrammatum appa-
 ratus. Die sacro conceptæ Virgini anni prio-
 ris duodecim post Philosophicum curricu-
 lum donati laurea magna gratulatione tum
 Episcopi tum etiam ciuitatis. Magna porro
 Episcopi ad litterarum studia promouenda
 propensio est: is Ecclesiastica sacerdotia of-
 ficiaque ijs maxime impertitur, quos interro-
 gando reperit nostros alumnos fuisse. idem
 sacchari quindecim pondo (triginta aureis æ-
 stimantur) assignauit quotannis distributio-
 ni præmiorum inter discipulos ad iuuentu-
 tem acuendam. Iam de discipulorum pietate,
 deque Sodalitio vndecim millium virginum,
 eique quod additum est Virginis beatissimæ,
 quoniam proxime scripsi fusius, nihil addam,
 Reuertor ad Episcopum: qui cum in sacello
 nostro Sanctorum vidisset reliquias cum ele-
 gantibus thecis, ita erga eos affectus animo
 est, vt ad altaris vsum perpetuo subministratu-
 rum cereas faces vltro sponderit. quod &
 facere non omittit. In tribus Indorum oppi-
 dis Collegio adnexis sex e nostris habitant, in
 singulis bini: quibus, pro bona voluntate, non
 deest facultas de proximis benemerendi. Fa-
 ctæ etiam excursiones ad Lusitanorum oppi-

da adiacentia, officinasque sacchararias, perinde ut aliis annis. Ceterum, in medio hoc terrarum tractu, regio est, quæ idiomate gentis Rari dicitur: huius indigenæ regionis frequentibus legationibus cum Patre Provincia li egerunt, aliquot mitteret, a quibus excolerentur Christiana doctrina. destinati anno superiores tres, e quibus sacerdotes duo: mādātum illis, persuaderent Ethnigis soli mutationem: re enim ipsa compertum est non optime agi cum neophytis, si a Lusitanorum præfidijs longissime absint. Longum iter (leucarum nempe ducentarum) et difficile propter silvarum solitudinem et inopiam aquæ, interdum etiam traiectum fluuiorum late patentium: et vitatæ nonnumquam hominum insidiæ, quos locorum asperitas efferauit. non illi pagos colunt, non celebrant mutuos cœtus: sed dispersi per nemora et saltus more bestiarum vagantur. Ut peruenerunt nostri, pedibus iter facientes, ad eos a quibus vocati erant: immane quantum animos extulit multitudo voti cōpos effecta: vix refecerant paucorum quiete dierum e lassitudine vires, cum oppida lustrarunt (in his enim iam locis oppida sunt) æternæ salutis iter monstrantes: tandemque persuasum est Dynastis, ut si Christiani velint fieri, in loca tutiora cum suis popularibus commigrent: et Pharaone quamquam moram iniiciente, Deo duce, perruptis
 omni-

omnibus difficultatibus, centum quinquaginta (vt per scriptum reperio in posterioris anni capitibus) cum vxoribus liberisque & sarcinulis curæ supellectilis, per auiam viam et arduam, contulerunt se in ditionem Lusitanorum, a quibus humanissime excepti: mox Christo dantes nomina, ferinos mores ac barbaricè cum perfidia exuere.

SEDES ILHEORVM, ET COLLEGIUM FLUMINIS IANUARIJ.

ELEMENTARIORVM mirabiles fructus: ij fere oppidanis iniecere frenum laxantibus habenas linguæ aduersum Deum ac cæcites, cum orant vt abstineant poplitibus flexis. magnam omnino boni in pueritia instituta, vbi ad ætatē accesserit robur, spem repositā habemus. Excurritur in pagos prædiæque vicinorum, nec sine periculo, vt inter gentes barbaras, et cum fructu. Erat alicubi Dynasta, sic obstinatæ mentis, vt ad Christi religionem nulla ratione flecteretur: hic tandem ab inimicorum manu sagittis confossus cum filio, mitior factus dedit se nostris (qui re intellecta statim accurrerant) instituendum sacris, & imbuendum: paucis post diebus, cum morte esset non procul, et iussisset vocari nostros, non obtemperante familia, Crucem, quā nouus Christianus pie venerabatur, magna

cum vi lacrimarum arcte complexus, suauitator obdormijt.

IN COLLEGIO Fluminis Ianuarij, superiore anno, Pater Ioannes Baptista domo Italus decessit: admirabili vir patiétia et dexteritate in conuertendis ad Deum animis et in religione firmandis: octodecim fere annos in Brasilia posuit, eiusque addiscendæ linguæ difficultates exorbuit, quam exacte callebat: nunc ad laborum præmia vocatus est. Nec minor fuit reliquorum sociorum in promouendo Christiano opere sollicitudo. argumento est ciuitas, ea iam mutatione ciuium legumque, vt vix se ipsa cognoscat. Proepiscopi & Præfecti miræ erga nos beneuolentiæ signa in dies clariora existunt. De sodalitie discipulorum est alia traditum: nunc Indi suum habent ab appellatione et tutela trium Magorum: singulis mensibus, tertia quaque hebdomada, ad Eucharistiam percipiendam accedunt ex condicto. magna omnibus religio colendi sanctos, eos præcipue qui in mēstrua sortitione obtigerunt. Deum adesse illos inuocantibus hinc agnoscas. Quidam a uicinis hostibus confracto vulneribus capite & corpore conscisso, pro mortuo fuerat relictus: is, vt redijt corpus ad vires sentiendi, Cruce muniens frontem, & opem implorans Barnabbæ Apostoli, vasto se flumini committit, sensitque (vt dixit postea) ipsius auxilium, vitam pollicentis,

eis, addentis animum viresque, et quasi præten-
ta manu adiuuantis naratum: itaque iam præ-
ter expectationem sanus effectus, eum in omni
vita venerari amplius decreuit. Catechismus
interim omni hominum generi expositus. re-
conciliati multi. aliaque de more, effecta, hic,
et in duobus oppidis, vbi quattuor versantur
e nostris: de quibus longū esset dicere, et scien-
tibus commemorare non necessariū videtur.

SEDES SANCTI SPIRITVS, Sanctorum, et Piratiningæ.

NVS QVAM alibi nostri in adiutandis
Indis, Lusitanisque in Brasilia, quam in
Sede Sancti Spiritus, magis exerciti. ita ma-
gnus est ad quæ excurritur oppidorum cam-
pus. sed hæc quoque opera, quia communia
et nota sunt, non indigent stylo: adiuuat pios
conatus loci Præfectus amantissimus ordinis
nostri.

PRÆFECTI quoque oppidi Sanctorū
magna erga Societatem humanitas et bene-
uolentia est: eam nos voluntate, et in proxi-
mos conferenda ope remetimur. Atque (vt a-
lia præteream) elaboratum & effectum est, vt
Parochi, oppidanorumque, itemque duorum
coniugum rabies, quæ videbatur mitigari nō
posse, data adceptaque vicissim venia confi-
deret. Ceterum experti sæpe per multi peccas-
torum

torum confessionem corpori etiam salutarē.
 Suus pariter extitit ex excursionibus ad duo
 Lusitanorum oppida anniuersarius fructus.

OBIIT Piratiningæ, anno priore, Pater
 Emmanuel de Chaues derelictus iam senecta
 (octogesimum nempe agebat annum) sed in-
 defessa caritatis: nullam enim curam ac dili-
 gentiam remittebat in curriculo Deo quærē-
 darum animarum: etiam nunc pedibus (et qui-
 dem nudis) vnum atque alterum Indorum op-
 pidum frequenter lustrabat. Ea mors homini
 diuinitus videtur accidisse, ne Piratiningæ pe-
 riculum et ciuium metum videret. Barbari
 videlicet, qui sunt in interiore Brasilia, Pira-
 tiningenses oppressuri subito impetu, ingen-
 tem exercitum coactum rapiunt ad mœnia vr-
 bis: vastantur agri, diripiuntur pecora, villæ in-
 cendantur: nulla quies, ac ne spes quidem ob-
 fessis. Lusitani numero impares, quamquam
 virtute superiores, hostium procellam & ob-
 fidentium machinas ægre sustinebant. nostri
 interea si vnumquam alias precibus Deum fati-
 gabant: donec tandem Præfectus, qui erat in
 oppido Sanctorum, per litteras admonitus
 opportuno subsidio opem laborantibus tu-
 lit. Contractus Lusitanus in auxilium aduo-
 lat, sed non ire ausus sine vlllo sacerdote e no-
 stris: vnus secutus est militem socius laborū
 et hortator ad bellum: sed inhiberi omnino nō
 potuit hostis. captum est suburbium, euer-
 sumque

sumque in eo templum Mariæ Virgini dicatum: quinet simulacrum eius ex argilla, foras productum ludibrioque habitum comminuto capite. tamen, vbi uenere auxilia, mixtique sunt cum Lusitanis neophyti, commissum sæpe est proelium, & hostis magno suorum numero amisso, ignobili fuga euauit. In hac trepidatione, nostri audiendis confessionibus, et firmandis animis cum res exigeret, operã dabant: sæpe etiam semet obijciebant hostium telis: exstimulatores videlicet animorum in primis ordinibus conspiciebantur: sed Deo protegente, multis licet circum eos cadentibus, intacti. Hic exitus belli. sacrilegus tamen, qui sacram effigiem violarat, non inultus discescit: captus a Christianis est, et adligatus ad caudam equinam, raptatusque per vicos, non iniusto supplicio fontem animam dedit. Ceterum, hoc vnum excipiam de rebus priuatis. Vir quidam alterum sibi necessitudine coniunctum sic oderat, vt ægrotantem ne inuisere quidem vellet. is tamen nostrorum horratibus adeo consilium mutauit, vt ægrum curandum diligentius adduxerit domum, vbi demum conualuit: hoc tanto laudatius, quanto odium antea conspectius erat.

PERNAM.

PERNAMBVENSE COLLEGIUM,
et sedes Paraibæ.

TEMPLI ædificatio & supellex in dies
crescit. Ad beati Blasij brachium oblata
theca ex argento. ornatum altare duobus San-
ctorum signis, e marmore, pulcherrime fa-
ctis. E discipulis nonnulli, vt Deo expeditius
famulentur, abditi in Cœnobia religiosorum
rebus caducis nuntium remisere. Sileamus
quæ domi sollempnia. Veniamus ad externa.
Duo Indi cōtra fas in seruitutē abacti, nostro-
rum opera liberati sunt. Mulier nondum Chri-
sto genita periculose decumbebat: id vbi sub-
oluit sacerdoti nostro, eam adiit, erudit, et
aqua salutari tinxit: quo opere perfecto com-
modum illa expirauit. Vir non obscuræ con-
ditionis turpem infamiæ notam laqueo ab se
expellere cupiebat: id molientem quidam (ne-
scijt quis, aut vnde esset) impediit. igitur pa-
rabat venenum: sed vnus e nostris deterruit.
Pactiones illicitæ rescissæ. mille aurei restitu-
ti. Ceterum, in varia excursionem, ad virum
non ignobilem nostri diuerterant, vt solita e-
xercerent munera Societatis: ab eo tamen e-
iecti alio se conferebant: cum repente vnum
e mancipijs interfectum est in oculis domini,
vt ferre opem non posset. putauit esse pecca-
ti

ti pœnam : itaque statim reuocauit discen-
dentes: qui dies aliquot audiendæ eius familiæ,
atque expoliendæ operam dedere. Sed in sin-
gulos etiam apparuit utilitas. Vir illicita ute-
batur mulieris consuetudine, abstinuit. pro-
pinq̃uo alter sibi viro struebat interitum, a
 proposito destitit. inter publicos magistratus
atroces inimicitia erant exorta, vt diuiso op-
pido in partes res ad arma spectaret, sedata
sunt. vxorem suspectam adulterij ad iudicem
detulerat quidam, non solum accusare desijt,
sed & centum supra mille aureos donauit, vt
in Lusitania ad aliquod Cœnobium sibi adi-
tum pararet, inter sacerdotes duos externos
ardebat odium ita implacabile propter acce-
ptam ab vno iniuriam, vt qui læserat conie-
ctus esset in carcerem, finiuit iram oratio &
prudencia nostrorum, eo qui læserat suppli-
citer a læso veniam petente. vir impurus fru-
stra sollicitatam mulierem (amore in odium
uerso) falso distulit, quasi ea potius esset: sed
constantia castissimæ feminæ maritum non
latuit: breuique conuictum est mendacium
quod est semper non diuturnum. verum hic
ne calumniâ persequeretur, nostrorum preci-
bus dedit. De neophytis hæc duo reddentur.
Mulier appellata ab impudico homine sacra
nocte natalis Domini. An non, hæc nox, in-
quit, te docere pudicitiam potest? Morti pro-
ximus

ximus interrogatus num redierit aliquando ad pristinas superstitiones: Cur hæc quæris? ego vero illas prius eieci ex animo, quam patriam relinquerem corpore: non sine stomacho & indignatione respondit.

MILLE centum Christiani noui Paraibæ versantur. Excipiam hic etiam duo de communibus. Vescebatur quidam carnibus die non concesso: et quamquam admonentem primo puerum, vt id ne faceret, irrisit: tamé vbi is ad preces adhibuit lacrimas, non solum vitos abiicit cibos, sed ad nos etiam venit depositurus sarcinam peccatorum. Lusitans Indum hominem, quo vti cupiebat ad iniuriam inferendam alteri, numquam inflexit, ditantem hæsisse sibi in animo dicta sacerdotis, a quo institutus fuerat ad fidem, vt non possent euelli. Iam, quod de industria prætermisi in singulis domicilijs, vitandæ satietatis quam creat similitudo: summam colligam vniuersam, & conficiam numerum rerum præcipuarum, quæ vtroque anno in Prouincia Brasilia ad Dei gloriam & ad salutem animarum a nostris, ipso Deo adiuuante, gestæ sunt. Qui peccata confessi sunt, numerata hominum centum millia, ac præterea octingenti nonaginta. Qui passi Dominico corpore, quadraginta amplius millia. Qui susceperunt baptismum, octo millia quadringenti viginti sex.

Rite

BRASILIA. 83r

Rite coniugati, anno priore, plus mille. alterius anni non est ratio reddita. Hæc facilia dictu fuere: sed quanti nostris steterint, vix credo vos conijcere, vix dicere ipsi possunt, ne dum ego scribere. Et certe, si difficultas comparandæ rei addit pretium, hanc, qualiscumque captura est, plurimi faciendam esse intelligitis, quando tam magno capientium labore ac periculo fuit.

PRO-